

виховної системи в сучасному навчально-виховному просторі. Вивчення педагогічних поглядів відомих педагогів таких робіт сприяє ознайомленню з провідними тенденціями розвитку теорії й практики сімейного виховання, розгляду проблем сімейного виховання в зарубіжній та вітчизняній науці і таким чином наповненню сімейної педагогіки України як новими теоретичними підходами, так і практичними надбаннями.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в розгляді проблеми сім'ї та сімейного виховання в Україні у 20-ті роки XX століття.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Демиденко Т. М. Педагогіка родинного виховання: навч. посіб. Черкаси: Видавець Гордієнко Є. І., 2017. 272 с.
2. Кузьмінський А. І. Педагогіка родинного виховання: навч. посіб. К.: Знання. 2006. 324 с.
3. Макаренко А. С. Виховання в сім'ї і школі. Твори: в 7 т. К.: Радянська школа, 1954. Т. 4. С. 469–500.
4. Макаренко А. С. Про «Книгу для батьків» Вступне слово А. С. Макаренка. Твори: в 7 т. К.: Радянська школа, 1954. Т. 4. С. 427–445.
5. Ніжинський М. П. Сім'я, батьки, діти. К.: Молодь, 1974. 118 с.
6. Про освіту: Закон України від 5.09.2017 р. № 2145-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2017. № 38-39. Ст. 380.
7. Сухомлинський В. А. Батьківська педагогіка / Упоряд. і авт. вступ. ст. В. Ф. Шморгун. К.: Радянська школа, 1978. 263 с.
8. Сухомлинський В. О. Моральні цінності сім'ї. Вибрані твори. У 5 т. К.: Радянська школа, 1976. Т. 5. С. 436–440.
9. Федяєва В. Л. Сімейне виховання в історичній ретроспективі (друга половина XIX – XX століття): монографія. Херсон: РІПО, 2010. 348 с.
10. Фіцула М. М. Педагогіка. К.: Академія, 2000. 544 с.
11. Ушинський К. Д. Про сімейне виховання / упоряд. О. Т. Губко. Київ: Радянська школа, 1974. 152 с.

REFERENCES

1. Demydenko, T. M. (2017). Pedahohika rodynnoho vykhovannya [Pedagogy of family education]: navch. posib. Cherkasy: Vydavets' Hordiyenko YE. I. 272 s. [in Ukrainian]

2. Kuz'mins'kyy, A. I. (2006). Pedahohika rodynnoho vykhovannya [Pedagogy of family education]: navch. posib. K.: Znannya. 324 s. [in Ukrainian]

3. Makarenko, A. S. (1954). Vykhovannya v sim'yi i shkoli [Upbringing in the family and school]. Tvory: v 7 t. K.: Radyans'ka shkola. T. 4. S. 469–500. [in Ukrainian]

4. Makarenko, A. S. (1954). Pro "Knyhu dlya bat'kiv" Vstupne slovo A. S. Makarenka [About the "Book for Parents" Foreword by A. S. Makarenko]. Tvory: v 7 t. K.: Radyans'ka shkola. T. 4. S. 427–445. [in Ukrainian]

5. Nizhyns'kyy, M. P. (1974). Sim'ya, bat'ky, dity [Family, parents, children]. K.: Molod'. 118 s. [in Ukrainian]

6. Pro osvitu (2017) [On Education]: Zakon Ukrainy vid 5.09.2017 r. № 2145-VIII. Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy. № 38–39. St. 380. [in Ukrainian]

7. Sukhomlynsky, V. A. (1978). Bat'kivs'ka pedahohika [Parental pedagogy] / Uporyad. i avt. vstup. st. V. F. Shmorhun. K.: Radyans'ka shkola. 263 s. [in Ukrainian]

8. Sukhomlyns'ky, V. O. (1976). Moral'ni tsinnosti sim'yi [Moral values of the family]. Vybrani tvory. U 5 t. K.: Radyans'ka shkola. T. 5. S. 436–440. [in Ukrainian]

9. Fedyayeva, V. L. (2010). Simeyne vykhovannya v istorychniy retrospektyvi (druga polovyna XIX – XX stolittya) [Family education in historical retrospect (second half of the 19th – 20th centuries)]: monohrafiya. Kherson: RIPO. 348 s. [in Ukrainian]

10. Fitsula, M. M. (2000). Pedahohika [Pedagogy]. K.: Akademiya. 544 s. [in Ukrainian]

11. Ushyns'ky, K. D. (1974). Pro simeyne vykhovannya [About family education] / uporyad. O. T. Hubko. Kyiv: Radyans'ka shkola. 152 s. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ГАНЗЕНКО Олександр – аспірант спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: морально-етичне виховання в українській сім'ї в історії вітчизняної педагогіки.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

HANZENKO Oleksandr – Postgraduate Student Specialty 011 Educational, Pedagogical Sciences of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University.

Scientific interests: moral and ethical education in the Ukrainian family in the history of Ukrainian pedagogy.

Стаття надійшла до редакції 20.03.2025 р.

Стаття прийнята до друку 29.03.2025 р.

УДК 378.147

DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-218-360-365

ГРИБ Олег –

аспірант спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

Центральноукраїнського державного університету

імені Володимира Винниченка

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-4613-8839>

e-mail: irinagrib16@gmail.com

РОЗВИТОК МОТИВАЦІЙНО-ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ДО САМОСТІЙНОЇ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

За сучасних умов удосконалення системи освіти в Україні набуває значення пошук шляхів розвитку мотиваційно-ціннісного ставлення студентів до професійної діяльності, що позитивно відображає його систему цінностей професійних знань і визначає цілеспрямовану діяльність щодо їх освоєння, розуміння необхідності пізнання самого себе як фахівця (своїх переваг і недоліків), усвідомлення етичних норм і правил взаємодії засобами комунікації, здійснення експертизи власних професійних дій і прийнятих рішень.

У статті обґрунтовано шляхи розвитку мотиваційно-ціннісного ставлення студентів до самостійної дослідницької діяльності у процесі їх професійної підготовки у закладі вищої освіти.

Встановлено, що сформоване в освітньому процесі закладу вищої освіти мотиваційно-ціннісне ставлення майбутніх фахівців до професійної діяльності, тобто глибока осмислена активна позиція є одним із засобів становлення їх професійно-ціннісної свідомості, відповідальності за своє життя, досягнення успіху у професійній діяльності.

Досліджуючи різні аспекти розвитку мотиваційно-ціннісного ставлення студентів до дослідницької діяльності в процесі їхньої професійної підготовки, було виявлено, що така діяльність зумовлює необхідність підвищення їхнього інтелектуального потенціалу, який включає розвинене мислення, кмітливості, здатність до обґрунтованих висновків, уміння критично оцінювати проблеми, схильність до експериментування, прагнення до нововведень тощо.

Доведено, що мотиваційно-ціннісне ставлення студентів до дослідницької діяльності підвищує і рівень їхньої професійної підготовки, що формує в них як майбутніх педагогів такі вміння та навички: критичного вивчення проблем педагогічної науки; виокремлювати інноваційні методи проведення наукових проєктів; використовувати сучасні методи аналізу й узагальнення інформації; володіння методологією проведення наукових досліджень; володіння навичками самостійного наукового пошуку; використовувати сучасні методи аналізу й узагальнення інформації тощо.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в обґрунтуванні педагогічних умов ефективного розвитку мотиваційно-ціннісного ставлення студентів до самостійної дослідницької діяльності у процесі їх професійної підготовки у закладі вищої освіти.

Ключові слова: мотиваційно-ціннісне ставлення, самостійна дослідницька діяльність, студенти, заклад вищої освіти.

HRUB Oleg –

Postgraduate Student Specialty 011 Educational,
Pedagogical Sciences

of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-4613-8839>

e-mail: irinagrib16@gmail.com

DEVELOPMENT OF STUDENTS' MOTIVATIONAL AND VALUE-BASED ATTITUDE TOWARDS INDEPENDENT RESEARCH ACTIVITIES IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING

Under the current conditions of improving the education system in Ukraine, it is important to find ways to develop students' motivational and value-based attitude to professional activity, which positively reflects their system of values of professional knowledge and determines purposeful activity towards their development, understanding the need to know oneself as a specialist (one's strengths and weaknesses), awareness of ethical norms and rules of interaction through means of communication, carrying out an examination of one's own professional actions and decisions made.

The article substantiates the ways of developing students' motivational and value-based attitude to independent research activities in the process of their professional training in a higher education institution.

It has been established that the motivational and value attitude of future specialists to professional activity, that is, a deep meaningful active position, formed in the educational process of a higher education institution, is one of the means of forming their professional and value consciousness, responsibility for their lives, and achieving success in professional activity.

Investigating various aspects of the development of students' motivational and value attitudes towards research activities in the process of their professional training, it was found that such activities necessitate the need to increase their intellectual potential, which includes developed thinking, intelligence, the ability to draw well-founded conclusions, the ability to critically evaluate problems, a tendency to experiment, a desire for innovation, etc. It has been proven that students' motivational and value-based attitude to research activities also increases the level of their professional training, which forms in them the following skills and abilities as future teachers: critical study of problems of pedagogical science; identify innovative methods of conducting scientific projects; use modern methods of analyzing and summarizing information; mastery of the methodology of conducting scientific research; mastery of the skills of independent scientific search; use modern methods of analyzing and summarizing information, etc.

We see prospects for further research in substantiating pedagogical conditions for the effective development of students' motivational and value-based attitudes towards independent research activities in the process of their professional training at a higher education institution.

Keywords: motivational and value-based attitudes, independent research activities, students, higher education institution.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. За сучасних умов удосконалення системи освіти в Україні набуває значення пошук шляхів розвитку мотиваційно-ціннісного ставлення студентів до професійної діяльності. Адже, мотиваційно-ціннісне ставлення до професійної діяльності як інтегральна якість фахівця, відображає його внутрішню позицію, яка слугує орієнтиром його соціальної та професійної активності; завдяки рефлексії переходить в актуальний стан відтворення набутих знань, умінь і навичок у професійній діяльності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема розвитку мотиваційно-ціннісного ставлення студентів до професійної діяльності розкрито у наукових працях Л. Адарюкової [1], Н. Волкової та О. Лебідь [3], В. Партоли, Н. Смолянчук, Т. Собченко [5], О. Соколенко [6], Г. Тимошук [7] та ін. Однак, незважаючи на наявність

ґрунтовних досліджень з окресленої проблематики, питання розвитку мотиваційно-ціннісного ставлення студентів до самостійної дослідницької діяльності залишається недостатньо вивченим і потребує подальшого теоретичного та практичного опрацювання.

Мета статті – обґрунтувати шляхи розвитку мотиваційно-ціннісного ставлення студентів до самостійної дослідницької діяльності у процесі їх професійної підготовки у ЗВО.

Виклад основного матеріалу дослідження. В педагогічному контексті мотивація визначається як певна властивість того, хто навчається, та являє собою цілісну систему його цілей, потреб, та спонукань до активного пізнання. Для самоосвітньої діяльності ця позиція є дуже важливою, адже вона відображає можливість студента мотивувати свої дії не тільки особистісними, але й суспільно значущими мотивами, а також мож-

ливість актуалізації необхідних мотивів в конкретній ситуації [1, с. 11].

Забезпечення позитивної мотивації до оволодіння майбутньою професією – це розвиток зацікавленості студентів до навчання, процесу здобуття знань в умовах ситуації зацікавленості; мотивація професійної та освітньої діяльності; формування ставлення до майбутньої професійної діяльності [2].

Досліджуючи формування ціннісного ставлення майбутніх фахівців соціономічної сфери до професійної діяльності у процесі фахової підготовки вчені Н. Волкова та О. Лебідь визначають ціннісне ставлення до професійної діяльності як компонент ціннісно-змістової сфери особистості майбутнього фахівця, що позитивно відображає його систему цінностей професійних знань і визначає цілеспрямовану діяльність щодо їх освоєння, розуміння необхідності пізнання самого себе як фахівця (своїх переваг і недоліків), усвідомлення етичних норм і правил взаємодії засобами комунікації, здійснення експертизи власних професійних дій і прийнятих рішень. Воно відображає внутрішню позицію майбутнього фахівця і є орієнтиром його соціальної та професійної активності; є мотиваційно-регуляторним фактором формування гуманістичних професійних цінностей, які забезпечують адекватне самовизначення особистості у сфері стосунків між людьми й у тому випадку, якщо вони спрямовані на усвідомлення людини як найвищої цінності. «Сформоване в освітньому процесі ЗВО ціннісне ставлення майбутніх фахівців до професійної діяльності, тобто глибока осмислена активна позиція є одним із засобів становлення їх професійно-ціннісної свідомості, відповідальності за своє життя, досягнення успіху у професійній діяльності» – пишуть автори [3, с. 21–22].

В. Партола, Н. Смолянук, Т. Собченко розглядають поняття «ціннісного ставлення» майбутніх педагогів до професійної діяльності як системне поєднання таких компонентів: 1) змістового, що передбачає відшукування майбутнім фахівцем персонального сенсу в кожному фрагменті засвоєного навчального матеріалу; 2) когнітивного, який забезпечує засвоєння суб'єктом навчання майбутніх професійних обов'язків, орієнтуючи його на глибоке оволодіння фаховими знаннями; 3) емоційно-оцінювального, пов'язаного з відчуттям особистістю позитивних емоцій, морального задоволення від процесу вивчення фахових дисциплін та успішних результатів свого професійного розвитку; 4) діяльнісно-вольового, що спонукає молоду людину до вияву активних вольових зусиль у своєму професійному вдосконаленні, засвоєнні необхідних для майбутньої педагогічної роботи вмінь і навичок [5, с. 165–168].

Нині формування основ дослідницьких навичок у студентів ЗВО є одним із найважливіших професійно значущих завдань вищої освіти. У зв'язку з цим дослідницькій діяльності студентів стала приділятися особлива увага. При цьому, на думку вчених, навчання і дослідницька діяльність в університеті мають бути не просто

взаємообумовлені між собою, а й спиратися на мотиваційно-ціннісний аспект. Це має стати певним пріоритетом сучасної вищої освіти, зокрема, в умовах магістратури, де оволодіння методом наукового дослідження з боку студентів можливе лише через залучення їх до свідомої та вмотивованої дослідницької роботи [8].

Розглядаючи проблему розвитку мотиваційно-ціннісного ставлення студентів до дослідницької діяльності в процесі професійної підготовки, зазначимо, що організаційні форми дослідницької діяльності студентів, по суті, зазнають впливу різноманітних соціальних чинників освітнього простору університету, де не останнє місце посідає їхня ціннісна складова, зокрема:

- рівень наукового середовища ЗВО, де структура інтелектуальних ресурсів пов'язана із системою ціннісних орієнтацій вишу;
- рівень методики викладання та безпосередньо педагогічних підходів викладачів, де в контексті професійного співробітництва поєднуються мотиви діяльності викладача і студента;
- рівень магістратури, де організаційні та комунікативні чинники набувають ціннісного змісту;
- рівень особистості студента з його інтересами та потребами, де в центрі перебувають його основні особистісні (індивідуальні) характеристики.

З огляду на все це підвищується потенціал педагогічної магістратури, у межах якої здійснюються різноманітні магістерські програми в контексті сучасних освітніх тенденцій. Коли ми говоримо про мотиваційно-ціннісне ставлення студентів до дослідницької діяльності, то ми маємо на увазі їхній успішний прояв себе в таких сферах, як: пізнавальна діяльність, професійна діяльність, соціальна діяльність.

Досліджуючи різні аспекти розвитку мотиваційно-ціннісного ставлення студентів до дослідницької діяльності в процесі їхньої професійної підготовки, було виявлено, що така діяльність зумовлює необхідність підвищення їхнього інтелектуального потенціалу, який включає розвинене мислення, кмітливність, здатність до обґрунтованих висновків, уміння критично оцінювати проблеми, схильність до експериментування, прагнення до нововведень тощо. Цей потенціал, як показує практика, сприяє формуванню готовності студентів до самостійної дослідницької діяльності в контексті їхнього професійного розвитку. У зв'язку з цим, у ЗВО реалізуються такі умови:

- розвиток у студентів навичок формулювання проблем наукового характеру, що стимулюють їхню мотивацію до самостійної дослідницької діяльності;
- культивування в ЗВО важливості самоосвітньої діяльності та підведення студентів до постійної рефлексії своєї дослідницької діяльності;
- посилення самостійності студентів на всіх етапах їхньої професійної підготовки;

- активізація дослідницької діяльності студентів із застосуванням інтерактивних технологій навчання;

- постійна організація зворотного зв'язку з боку викладачів під час супроводу ними дослідницької діяльності студентів у процесі професійної підготовки;

- створення можливостей для взаємодії студентів під час навчання в ЗВО з метою підвищення їхнього інтересу до майбутньої професії.

У зв'язку з цим остання умова стає найважливішим соціально-організаційним чинником наукової діяльності кожного студента, для чого і створюється система внутрішньовузівської комунікації в науковій сфері, що сприяє продуктивному обміну методичними здобутками в найефективніших варіантах організації дослідницької діяльності студентів в умовах ЗВО. Тут мається на увазі створення умов для формування стійкого мотиваційно-ціннісного ставлення студентів до самостійної дослідницької діяльності, коли в них під час нагромадження пізнавального досвіду підвищується готовність до саморозвитку й вдосконалення своїх дослідницьких навичок у напрямі поглибленого вивчення обраної наукової проблеми. Для цього професійна підготовка орієнтує студентів на збільшення частки їхньої самостійної роботи, специфіка організації якої якраз і полягає у вузькоспеціалізованій профільній спрямованості, пов'язаній з майбутньою професійною діяльністю. У даному випадку йдеться про особистісну позицію студента, яка стає головним чинником освітнього процесу, орієнтованого на реалізацію дослідницької діяльності студентів у напрямі їхньої професійної підготовки. Одним зі шляхів розв'язання цієї проблеми є участь студентів у науково-дослідній роботі. Як показує практика, індивідуальні завдання дослідницького характеру, наприклад, у форматі веб-квест (тут беруться до уваги ресурси Інтернету), зазвичай стимулюють пізнавальний інтерес і мотивацію студентів, що надалі призводить до результативності їхньої самостійної дослідницької діяльності, розвиваючи в них, тим самим, дослідницькі навички та формуючи спроможність до самостійного розв'язання фахових завдань.

Так, зокрема, освітній квест як педагогічна технологія передбачає набір проблемних завдань з елементами рольової гри педагогічної спрямованості. Важливим є, щоб такий квест охоплював конкретну педагогічну проблему і бажано з урахуванням міждисциплінарності. Тут зазвичай беруться до уваги такі важливі критерії, як новизна теми та актуальність проблеми. У зв'язку з цим дана технологія, що застосовується в ЗВО, має такі переваги: забезпечення роботи у формі цілеспрямованого дослідження з урахуванням фахового ухилу; підвищення активізації самостійної дослідницької діяльності студентів з урахуванням їхнього самоврядування; створення умов для мотивації студентів до вивчення нового матеріалу тощо.

Дана технологія сприяє розвитку мотиваційно-ціннісного ставлення студентів до дослід-

ницької діяльності в процесі професійної підготовки, зокрема:

1. можливість структурування навчального матеріалу на основі логічних зв'язків сприяє цілісному розумінню досліджуваної проблеми;

2. можливість пошукового характеру дослідження дає змогу активізувати дослідницьку діяльність і на цій основі мотивувати себе до формування вмінь критичного мислення;

3. творчий характер дослідницької роботи забезпечує тісний зв'язок із навчальним процесом загалом, що дає змогу об'єднувати попередній і наступний етапи пізнавальної діяльності;

4. можливість надання поетапних результатів виконаної роботи підвищує у студентів рівень рефлексії;

5. можливість творчих підходів до вирішення проблем створює умови для позитивного психоемоційного настрою під час роботи;

6. можливість регулювання обсягу змісту досліджуваної теми дає змогу студентам самостійно вибудовувати індивідуальну траєкторію свого дослідження.

Ця технологія успішно здійснюється, зокрема, в рамках курсу «Основи науково-дослідницької діяльності», що передбачає включення дослідницької складової до наявних профільних дисциплін, де студентів залучають також до реалізації дослідницьких проєктів із подальшим заслуховуванням їхніх доповідей про результати свого дослідження, наприклад, на науково-практичних конференціях та різноманітних ділових іграх у форматі дебатів і дискусій.

Таким чином, розвиток мотиваційно-ціннісного ставлення студентів до дослідницької діяльності в процесі фахової підготовки передбачає, що по закінченню навчання студент повинен демонструвати такі вміння: чітко формулювати досліджувану проблему; обґрунтовувати її актуальність; структурувати поетапне виконання програми свого дослідження для розв'язання поставленої проблеми; вміти робити грамотний огляд наукових праць зі своєї проблематики; вміти формулювати дослідницьку гіпотезу дослідження для розв'язання проблеми.

Ці вміння передбачають процес самоаналізу, коли студент під час аналізу одержуваних результатів проєктує подальші дослідницькі завдання. Виходячи з цього, важливим є набуття досвіду самоаналізу у розв'язанні освітніх завдань, у межах яких самооцінка веде до формування в студента готовності до самостійного розв'язання завдань дослідження. Це означає набуття студентом наукової мобільності, коли в ході свого наукового пошуку він здійснює перехід від пізнавального процесу вже до дослідницького ставлення до дійсності. На цій основі він набуває особистісного смислу своєї діяльності в обраній науковій площині, що, по суті, посилює його мотивацію до дослідницької роботи і надалі до професійної діяльності.

При цьому мотиваційно-ціннісне ставлення студентів до дослідницької діяльності передбачає наявність певних ознак професійного саморозвитку, до яких відносить, зокрема, такі:

1. наявність потреб, що впливають із загальнолюдських цінностей;
2. свідоме структурування своїх дій;
3. духовно-практична діяльність у роботі над собою;
4. цілеспрямоване просування до особистісних змін;
5. уявлення для себе ідеального образу «Я»;
6. організація продуктивної комунікації з оточуючими;
7. прагнення до досягнення реалізації своїх надособистих цінностей;
8. послідовність дій із подоланням точок біфуркації з урахуванням різних зовнішніх впливів [7].

Для розвитку у студентів мотиваційно-ціннісного ставлення до дослідницької діяльності викладачам доцільно використовувати механізми, що підвищують рівень саморозвитку самої дослідницької компетентності. До таких механізмів зазвичай відносять такі: створення умов для адекватної самооцінки студента в рамках співвіднесення ним себе «актуального» і «потенційного»; допомога студенту в самовизначенні з урахуванням діапазону його актуальних здібностей; забезпечення можливостей для самоактуалізації студента, пов'язаної з проявом його вмінь та навичок на основі інтересів і потреб. Виходячи з цього, дослідницька діяльність студента може мати різні форми, залежно від мети, характеру і змісту дисципліни, а також місця проведення наукової роботи. Наприклад, його дослідницька робота може включати в себе виконання дослідницьких і творчих завдань; написання тематичних доповідей на проблемні теми; анотування статей; реферування окремих розділів монографій; виконання проєктних завдань; презентація своїх результатів дослідження тощо. Важливо контролювати розуміння студентом своїх цілей, формуючи в них навички самостійного визначення завдань на кожному етапі свого дослідження.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Як засвідчило дослідження, мотиваційно-ціннісне ставлення студентів до дослідницької діяльності, зрештою, підвищує і рівень їхньої професійної підготовки, що формує в них як майбутніх педагогів такі вміння та навички: критичного вивчення проблем педагогічної науки; виокремлювати інноваційні методи проведення наукових проєктів; використовувати сучасні методи аналізу й узагальнення інформації; володіння методологією проведення наукових досліджень; володіння навичками самостійного наукового пошуку; використовувати сучасні методи аналізу й узагальнення інформації тощо.

Таким чином, мотиваційно-ціннісне ставлення студентів до дослідницької роботи може мати у своїй основі аксіологічну складову, яку можна визначити, зокрема, за такими критеріями, як: значущість у набутті досвіду при дослідженні педагогічних проблем; значущість використання педагогічних завдань дослідницького характеру в професійній діяльності; значущість необхідності використання вмінь аналізувати власну дослід-

ницьку діяльність; значущість оцінювання освітніх результатів під час дослідницької діяльності; значущість оцінювання ефективності використання власних дослідницьких знань і вмінь у професійній діяльності; значущість результатів вирішення педагогічних завдань дослідницького характеру з метою професійного саморозвитку; значущість реалізації дослідницької діяльності для особистісного розвитку; значущість самовизначення себе як суб'єкта дослідницької діяльності.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в обґрунтуванні педагогічних умов ефективного розвитку мотиваційно-ціннісного ставлення студентів до самостійної дослідницької діяльності у процесі їх професійної підготовки у ЗВО.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Адарюкова Л. Б. Розвиток мотиваційно-ціннісного відношення студентів до самоосвітньої діяльності як умова формування самоосвітньої компетентності. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2017. Вип. 6. С. 6–13. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/domtp_2017_6_3
2. Бойчук О. Ю. Stream-освіта як ефективний спосіб формування професійної комунікативної компетентності майбутнього кваліфікованого робітника в закладі професійної (професійно-технічної) освіти сфери послуг. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. Київ -Вінниця 2019. Вип. 54. С. 32–36.
3. Волкова Н. П., Лебідь О. В. Формування ціннісного ставлення майбутніх фахівців соціономічної сфери до професійної діяльності у процесі фахової підготовки. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля*. Серія «Педагогіка і психологія». 2022. № 2 (24). С. 20–32. URL: <https://pedpsy.duan.edu.ua/images/PDF/2022/2/3.pdf>
4. Муковіз О. П. Формування вмінь самостійної пізнавальної діяльності у студентів педагогічних ВНЗ засобами інформаційних технологій. Умань: ПП Жовтий О.О., 2010.
5. Партола В.В., Смолянчук Н.М., Собченко Т.М. Поняття «ціннісного ставлення» майбутніх педагогів до професійної діяльності. *Інноваційна педагогіка*. 2020. № 21. С. 165–168.
6. Соколенко О. І. Формування ціннісного ставлення студентів вищих педагогічних навчальних закладів до свого здоров'я: автореф. дис. канд. пед. наук. Луганськ, 2008. 20 с.
7. Тимошук Г. В. Сутність і структура ціннісного ставлення майбутніх економістів до професійної діяльності. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2014. № 17. С. 241–249.
8. Volkova N. P., Tarnopolsky O. B., Olyinik I. V. The individual style of speech of teachers from higher education institutions as an indicator of pedagogical professionalism. *Revista Espacios digital*. 2019. № 40 (17). P. 20.

REFERENCES

1. Adaryukova, L. B. (2017). Rozvytok motyvatsiynostinnisnoho vidnoshennya studentiv do samoosvitn'oyi diyal'nosti yak umova formuvannya samoosvitn'oyi kompetentnosti [Development of motivational and value attitude of students to self-educational activity as a condition for the formation of self-educational competence]. *Dukhovnist' osobystosti: metodolohiya, teoriya i praktyka*. Vyp. 6. S. 6–13. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/domtp_2017_6_3 [in Ukrainian]
2. Boychuk, O. YU. (2019). Stream-osvita yak efektyvnyy sposib formuvannya profesynoyi komunikativnoyi kompetentnosti maybutn'oho kvali-

fikovanoho robitnyka v zakladi profesynoyi (profesiyno-tekhnichnoyi) osvity sfery posluh [Stream-education as an effective way of forming professional communicative competence of a future qualified worker in an institution of professional (vocational and technical) education in the service sector]. Suchasni informatsiyni tekhnolohiyi ta innovatsiyni metodyky navchannya v pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiya, teoriya, dosvid, problemy. Kyiv - Vinnytsya. Vyp. 54. S. 32–36. [in Ukrainian]

3. Volkova, N. P., Lebid', O. V. (2022). Formuvannya tsinnisnoho stavlennya maybutnikh fakhivtsiv sotsionomichnoyi sfery do profesynoyi diyal'nosti u protsesi fakhovoyi pidhotovky [Formation of value attitudes of future specialists in the socio-economic sphere to professional activity in the process of professional training]. Visnyk universytetu imeni Al'freda Nobelya. Seriya «Pedahohika i psykholohiya». № 2 (24). S. 20–32. URL: <https://pedpsy.duan.edu.ua/images/PDF/2022/2/3.pdf> [in Ukrainian]

4. Mukoviz, O. P. (2010). Formuvannya vmin' samostiynoyi piznaval'noyi diyal'nosti u studentiv pedahohichnykh VNZ zasobamy informatsiynykh tekhnolohiy [Formation of skills of independent cognitive activity in students of pedagogical universities by means of information technologies]. Uman': PP Zhovtyy O.O. [in Ukrainian]

5. Partola, V. V., Smolyanyuk, N. M., Sobchenko, T. M. (2020). Ponyattya «tsinnisnoho stavlennya» maybutnikh pedahohiv do profesynoyi diyal'nosti [The concept of "value attitude" of future teachers to professional activity]. Innovatsiyna pedahohika. № 21. S. 165–168. [in Ukrainian]

6. Sokolenko, O. I. (2008). Formuvannya tsinnisnoho stavlennya studentiv vyshchych pedahohichnykh nav-

chal'nykh zakladiv do svooho zdorov'ya [Formation of value attitude of students of higher pedagogical educational institutions to their health]: avtoref. dys. kand. ped. nauk. Luhans'k. 20 s. [in Ukrainian]

7. Tymoshchuk, H. V. (2014). Sutnist' i struktura tsinnisnoho stavlennya maybutnikh ekonomistiv do profesynoyi diyal'nosti [The essence and structure of the value attitude of future economists to professional activity]. Pedahohichna osvita: teoriya i praktyka. № 17. S. 241–249. [in Ukrainian]

8. Volkova, N. P., Tarnopolsky, O. B., Olyinik, I. V. (2019). The individual style of speech of teachers from higher education institutions as an indicator of pedagogical professionalism. Revista Espacios digital. № 40 (17). P. 20. [in English]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ГРИБ Олег – аспірант спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: формування комунікативної компетентності майбутніх педагогів.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

HRUB Oleg – Postgraduate Student Specialty 011 Educational, pedagogical sciences of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University.

Scientific interests: formation of the scientific worldview of students in higher education institutions.

Стаття надійшла до редакції 22.03.2025 р.

Стаття прийнята до друку 30.03.2025 р.

УДК 37.01

DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-218-365-369

ЗАЙКА Андрій –

аспірант спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

Цentrальноукраїнського державного університету

імені Володимира Винниченка

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-4629-8347>

e-mail: andrew9036@icloud.com

ФОРМУВАННЯ НАУКОВОГО СВІТОГЛЯДУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У системі вищої освіти здійснюється перегляд основних педагогічних установок, що визначають цільову та змістовну основу формування цілісного світогляду та певної життєвої позиції педагога, який володіє високими професійними знаннями.

У статті розкрито особливості формування наукового світогляду майбутніх учителів у закладах вищої освіти.

Встановлено, що науковий світогляд спрямовує освітній процес на формування професійного світу особистості, стверджує в ньому загальнолюдські цінності, розкриває потенціал можливостей та здібностей студентів, забезпечує оптимальними умовами для їх самореалізації.

У сучасних умовах формування світоглядної культури майбутніх учителів повинно ґрунтуватись на філософському осмисленні новітніх досягнень фундаментальної науки, загальнонауковій картині світу, у інформаційному просторі, обумовленому синергетичною методологією та революцією високих технологій.

Як синергетичне утворення, світогляд розвивається у складному нелінійному процесі самоорганізації, всі чинники якого неможливо врахувати; світогляд має альтернативні шляхи розвитку, цей розвиток не є і не може бути рівномірним і зумовленим. Саме ці особливості визначають необхідність виокремлення в процесі формування цілісного світогляду окремих сторін, для яких можна визначити певні стійкі стани, що є результатом поєднаного цілеспрямованого впливу в навчанні та вихованні.

Оскільки об'єктом педагогічного впливу під час освітнього процесу є особистість (яка має неповторну індивідуальність) основою у формуванні наукового світогляду майбутніх учителів є застосування таких засобів в освітньому середовищі закладу вищої освіти, які будуть спонукати у свідомості кожного студента перетворення отриманих наукових знань у стійкі погляди (прийняті людиною як достовірні ідеї, знання, теоретичні концепції, передбачення, що пояснюють явища природи і суспільства, є орієнтирами в поведінці, діяльності і відносинах) і переконання (тобто стійкі погляди, впевненість у правильності власних думок, які створені особистістю під час аналізу теоретичного матеріалу).

Ключові слова: науковий світогляд, майбутні вчителі, освітній процес, заклад вищої освіти, формуванню наукового світогляду.